

Orální historie a biografický výzkum

(zimní semestr 2018)

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Kontakt: sandra.kreisslova@gmail.com

Popis: Cílem jednosemestrálního kurzu je seznámit posluchače a posluchačky s metodou orální historie a biografickým výzkumem. V úvodní části budou představeny jednotlivé metody, jejich historie a teoretické zdroje. Tematizovány budou s danou problematikou úzce související pojmy jako kolektivní paměť, kultura vzpomínání, politika paměti, místa paměti, kolektivní trauma, konstrukce identit, každodennost apod. Praktická část kurzu bude představovat seznámení s prací v terénu, ukázkou vedení rozhovoru a jeho zpracování. Součástí je diskuze nad narativními rozhovory, které vedli a zpracovali sami studenti a studentky. Kurz probíhá v českém jazyce.

SYLABUS – tematické okruhy

1. **Úvodní seminář** – seznámení se strukturou a cílem kurzu. Požadavky ke kurzu. Představení hlavní literatury k tématu.
2. **Orální historie a biografický výzkum** – historie, hlavní teoretické zdroje, metodologie, význam.
3. **Praktická stránka orálně-historických výzkumů** – etická stránka výzkumu, terénní výzkum, pohyb v terénu, výzkumný deník, techniky sběru dat v orální historii a biografickém výzkumu – narativně-biografické interview, tematicky orientované narativní interview, polostrukturované interview. Příprava nahrávání, průběh, přepis rozhovoru. Zpracování rozhovoru, protokol, karta narátora. Možnosti analyzování interview – analýza a interpretace modelových narativních rozhovorů.
4. **Teoretická stránka orálně-historických výzkumů** – paměť, identita a každodennost – paměť jako sociální konstrukt, vztah paměti a identity, problematika spolehlivosti vzpomínek, koncept kolektivní paměti, komunikativní a kulturní paměť, místa paměti, kultura vzpomínání a politika paměti, kolektivní trauma, vyrovnávání se s minulostí (vzpomínání

vs. zapomínání – sociální amnézie), vymezení fenoménu každodennosti.

5. **Exkurze** – Místa paměti města Brna, zvaná přednáška odborníka.

6. **Vlastní pořizování tematicky zaměřených narativních rozhovorů** – diskuse nad metodologickými otázkami vlastního výzkumu a nad jeho průběhem.

Podmínky absolvování:

Absolvování kurzu předpokládá aktivní účast na seminářích ve formě četby odborných textů, diskuze na daná témata, zpracování výzkumného úkolu – pořízení narativního rozhovoru (doba trvání minimálně hodina a půl), vytvoření karty narátora a protokolu, souhlas narátora (anonymizovaný rozhovor). Termín odevzdání: 31. ledna 2019. Tolerována je jedna absence.

Povinná literatura:

HÁJEK, M. *Čtenář a stroj*. Praha 2014.

MASLOWSKI, N.; ŠUBRT, J. a kol. *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*. Praha 2014.

NOSKOVÁ, J. *Biografická metoda a metoda orální historie: na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu*. Brno 2014.

VANĚK, M. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha 2015.

VANĚK, M. (ed.): *Příběhy (ne)obyčejných profesí*. Praha 2014.

WELZER, H., MOLLER, S., TSCHUGGNALL, K. *Můj děda nebyl nácek: nacismus a holocaust v rodinné paměti*. Praha 2010.

Doporučená literatura:

ALEXANDER, J. C. aj. (eds.) *Cultural Trauma and Collective Identity*. Berkeley 2004.

ASSMANN, A. *Der lange Schatten der Vergangenheit: Erinnerungskultur und Geschichtspolitik*. München 2006.

ASSMANN, J. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha 2001.

BARŠA, P. *Paměť a genocida: úvahy o politice holocaustu*. Praha 2011.

BERGER, I. P.; LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno 1999.

DUNAWAY, D., K.; BAUM, W., K. (edd.): *Oral History: An Interdisciplinary Anthology*. Lanham (USA) 1996.

FISCHER – ROSENTHAL, W., ROSENTHAL, G. Analýza narativně-biografických rozhovorů. *Biograf* [online], 2001, [cit. 2010 – 05 – 01]. Dostupné z WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v2402>>.

FISCHER-ROSENTHAL, W. Potíže s identitou: biografie jako řešení některých (post)moderních dilemat. *Biograf* [online], 1997, [cit. 2010 – 05 – 01]. Dostupné z WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1201>>.

FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. Praha 2002.

FUCHS – HEINRITZ, W. *Biographische Forschung: eine Einführung in Praxi und Methoden*. Wiesbaden 2005.

GIESEN, B. V různém čase, v různém rytmu a s rozdílnou pamětí. *Sociální studia*, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, č. 1 – 2, 2007, s. 67 – 78.

GIESEN, B.; SCHNEIDER, CH. (eds.) *Tätertrauma: nationale Erinnerungen im öffentlichen Diskurs*. Konstanz 2004.

GRELE, R., J. *Envelopes of Sound: The Art of Oral History*. Chicago 1975.

HAHNOVÁ, E.; HAHN, H., H. *Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání*. Praha 2002.

HAMAR, E. *Vyprávěná židovství*. Praha 2008.

HALBWACHS, M. *Kolektivní paměť*. Praha 2010.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha 2005.

CHARLTON, T., L.; MYERS, L., E.; SHARPLESS, R. (eds.). *Thinking about Oral History: Theories and Applications*. Lanham (USA) 2008.

KONOPÁSEK, Z. *Otevřená minulost: autobiografická sociologie státního socialismu*. Praha 1999.

KVALE, S. *Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks 1996.

LE GOFF, J. *Paměť a dějiny*. Praha 2007.

LUCIUS-HOENE, G.; DEPPERMAN, A. *Rekonstruktion narrativer Identität: ein Arbeitsbuch zur Analyse narrativer Interviews*. Wiesbaden 2004.

MARADA, R. Paměť, trauma, generace. *Sociální studia*, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, č. 1 – 2, 2007, s. 79 – 95.

MAYER, F. *Češi a jejich komunismus*. Praha 2009.

- NIETHAMMER, L. (Hg.): *Lebenserfahrung und kollektives Gedächtnis: die Praxis der „Oral History“*. Frankfurt a. Main 1985.
- NOHEJL, M. *Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schütze: pojednání o východiscích fenomenologické sociologie*. Praha 2001.
- NORA, P. Mezi pamětí a historií. In: *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 7 – 31.
- NOSKOVÁ, J. *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury*. Brno 2007.
- OTÁHAL, M.; VANĚK, M. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu. Životopisná vyprávění*. Praha 1999.
- PLATO, A. von. Zeitzeugen und die historische Zunft: Erinnerung, kommunikative Tradierung und kollektives Gedächtnis in der qualitativen Geschichtswissenschaft – ein Problemaufriss. *Bios*, č. 13, 2000, s. 5–29.
- PERKS, R. ; THOMPSON, A. (ed.): *The Oral History Reader*. London and New York 1998.
- RADSTONE, S. (ed.). *Memory and Methodology*. Oxford 2000.
- RITCHIE, A. D.: *Doing Oral History*. New York 1995.
- ROBERTSON, B., M. *Oral History Handbook*. Adelaide (Australia) 2006.
- SALNER, P. *Přežili holokaust*. Bratislava 1997.
- SCHÜTZE, F. Narativní interview ve studiích interakčního pole *Biograf* [online], 1999, [cit. 2010 – 05 – 01]. Dostupné z WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=2003>>.
- TODOROV, T. Paměť před historií. In: *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 33 – 46.
- TODOROV, T. Zneužívání paměti. *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 91 – 117.
- TOMÁŠEK, M. Paradox vymístění: příspěvek k posttotalitní reflexi vztahů se sudetskými Němci a polsko-židovských vztahů. *Sociální studia*, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, č. 2, 2004, s. 129 – 154.
- THOMPSON, P. *The Voice of the Past: Oral History*. New York 1978.
- VANĚK, M. (ed.): *Obyčejní lidé...?!: pohled do života tzv. mlčící většiny*. Praha 2009.
- VANĚK, M. *Mocní? a Bezmocní?: politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpretační studie životopisných interview*. Praha 2006.
- WAGNEROVÁ, A. *Neodsunuté vzpomínky*. Praha 2001.

WAGNEROVÁ, A. *Odsunuté vzpomínky*. Praha 1993.

WELZER, H. *Das kommunikative Gedächtnis: eine Theorie der Erinnerung*. München 2008.

YOW, V. R. *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Walnut Creek 2005.